

Почитувана ...

Почитувани претставници на законодавната и извршната власт, локалната самоуправа, колеги од Омбудсман институциите од регионот, претставници на невладини организации и наши соработници,

Почитувани претставници на средствата за јавно информирање,

Дами и господа,

Како домаќин и организатор на овој настан ви посакувам искрено добредојде и воедно изразувам благодарност на Министерството за надворешни работи на Република Бугарија, за финансиската поддршка за организирање на оваа значајна Конференција, посветена на инклузијата на Ромите по Декадата на Ромите. Благодарение на оваа поддршка, денес и утре ќе имаме можност отворено да зборуваме за овој процес, за добрите практики, тековната состојба, но и предизвиците во однос на натамошната интеграција на Ромите.

Ромите се дел од мултиетничка Македонија, граѓани на оваа држава со свој јазик, културни вредности и традиции, кои ги негуваат на секаде. Овие граѓани, како дел од нашите општества, отсекогаш се соочуваат со проблеми во пристапот и остварувањето на слободите и правата. Притоа, нивната перцепција на маргинализираност и нееднаквост, чувството дека не им се посветува вниманието кое го заслужуваат, за жал се уште е присутно, иако изминува трета година по завршувањето на десетгодишниот процес за подобрување на состојбата на Ромите и нивна интеграција во општеството.

Република Македонија на патот за приближување кон Европската унија беше условена поефикасно да се посвети на интеграцијата на ромската заедница.

Првиот чекор од страна на државата беше развивањето на Националната Стратегија за Роми 2005 – 2015, при што следеше и потпишувањето на меѓународната Декларација “Декада на Ромите 2005 - 2015“ во Софија, каде земјите потписнички се обврзаа дека ќе работат на намалување на јазот помеѓу Ромите и не-Ромите, во областите: вработување, домување, образование и здравство, со посебен фокус на родовото прашање, дискриминацијата и политичкото учество.

Народниот правобранител во своето 20 годишно постоење, низ годините, во континуитет алармираше за неповолната состојба на Ромите во сите базични области од општественото живеење, а активно ја следеше реализацијата на активностите од Акциските планови во постоечките политики за маргинализирани групи. Притоа, неспорен е заклучокот дека наместо сеопфатен, системски и одржлив пристап на долг временски рок, кој би дал резултати за целосна инклузија на ромската заедница, имплементацијата на Стратегијата главно се сведе на проекти од страна на граѓанското општество.

Преку анализа на статистичките податоци, согледување и следење на општите состојби во различни области, Народниот правобранител во своите извештаи, информации, препораки и иницијативи за законски измени, ја насочуваше Владата и другите надлежни органи и институции во креирањето на јавните политики, укажувајќи на почитување и создавање претпоставки за остварување на правата на Ромите. Денес, Македонија, е во фаза на имплементација на нова Стратегија за Ромите 2014-2020, при што основните области и понатаму остануваат отворени прашања.

Констатациите од нашето работење, укажуваат на ранливост и маргинализација на Ромите кои се уште живеат во голема сиромаштија, во тешки и несоодветни услови, во субстандардни и импровизирани живеалишта, без соодветен довод на вода за пиење, со проблеми во матичната евиденција, без можност за вработување, отежнат пристап до права од здравствена заштита, ниска здравствена писменост, нелегализирани ромски населби и сл.

Се уште голем број деца од ромската заедница не се вклучени во предучилишното образование, најголем дел од децата на улица се Роми, најголем број од семејствата без лична документација повторно се Роми. Во неколку градови во земјава продолжува дискриминацијата кон ромските деца, на начин што родителите од другите етнички заедници одбиваат да ги запишат нивните деца во училишта во кое учат Роми, или при формирањето на паралелките учениците Роми се сегрегираат во иста паралелка.

Во установите за згрижување деца и во воспитно поправните установи, ромските деца се најмногу застапени, а извештаите говорат и за висока стапка на средношколци Роми кои се под висок ризик да го прекинат и да го напуштат

образованието, поради преселба заради сезонска работа, заминување во странство или заради рано стапување во брак.

Народниот правобранител, организирајќи го овој настан, со финансиска поддршка на Министерството за надворешни работи на Република Бугарија, преку Амбасадата во Република Македонија, спроведе истражување за состојбите на Ромите и нивната инклузија по завршувањето на Декадата на Ромите, во кое ги опфативме сите области од Декадата, односно Стратегијата за Роми. Во оваа пригода сакам да изразам благодарност до Институтот за истражување и анализи на политики – Ромалитико, за истражувањето спроведено за потребите на Народниот правобранител, со цел отсликување на реалните состојби и предлагање на мерки за подобрување на слабостите.

Во овој контекст би издвоил дел од заклучните согледувања на оваа истражување, карактеристика за сите области, дека како причини за слабите ефекти на јавните политики за Ромите се: недоследност во евалуација и мониторинг, недоволна вклученост и координација на институциите, недостаток на соработка со граѓанското општество, недоволни буџетски средства, ниска искористеност на издвоените средства, како и средства од донатори наместо од буџетот.

Загрижувачки се податоците од истражувањето според кои, најголем број на ученици Роми во основно образование биле запишани во учебната 2008/2009 година (вкупно 10.187 ученици,) додека пак, најмал број на ученици Роми биле запишани во учебната 2015/2016 (вкупно 8.785 ученици), при што дури 60% од генерацијата 2008/2009 не го комплетирале образованието навремено, односно го напуштиле образовниот процес.

Податоците, исто така покажуваат дека долгогодишниот проблем со запишување на деца Роми во посебни училишта, се уште е присутен, при што во учебната 2015/2016 биле запишани 163 ученици Роми, а следната учебна година бројката се зголеми на 185.

Во делот на здравството пак, истражувањето потврди задоцнето реализирање на предвидените активности кои отпочнуваат дури во 2010 година, а според информациите од Министерството за здравство нема годишни извештаи за спроведени активности за периодот 2005-2015 година, или годишните извештаи не се

прикачуваат на веб страницата на Министерството, што го отежнува процесот на евалуација на спроведените активности.

Во однос на вработувањето како област индикатор за намалена невработеност, ефект не е постигнат, па така и во споредба со базичната 2015 година стапката на невработеност се зголемила за 20%. Според истражувањето, учеството на Ромите во вкупниот број на невработени изнесува 6.3% во 2016 година и 6.4% во текот на 2017 година.

Вработувањето на Роми во јавниот сектор, најголем раст бележи во 2011 година. Сепак, доколку се анализира структурата на вработените по институции, 43% - или 750 Роми од вкупно вработени 1715, се вработени во јавните комунални претпријатија. Истовремено, ромската заедница е најмалку процентуално застапена во делот на раководни функции и тоа 0.2% од вработените или само 17 Роми се на раководни функции.

Почитувани присутни,

Сакам да укажам на важноста од почитување и остварување на правата на Ромите на подеднаква основа со другите граѓани. Сметам дека почитувањето на човековите права на Ромите, во секое општество е тест за тоа колку доследно се применуваат принципите, еднаков пристап без дискриминација, мултикултурализмот и почитувањето на различностите.

Оттука, ценам дека е потребна јавна и отворена дискусија за тоа, дали и колку ефикасно двата национални документа придонесоа за позитивни промени во животот на Ромите кај нас, но и во другите држави кои се приклучија кон Декадата и донесоа Стратегија за Ромите. Имајќи ги притоа предвид специфичностите на секоја од земјите учеснички поединечно.

Ви благодарам на вниманието и ви посакувам успешна и плодна работа.